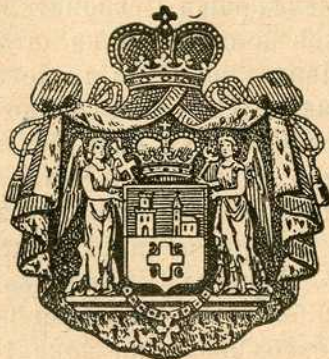

СРПСКИ СИОН

Год. X.

Број 13.

НЕДЕЉНИ ЛИСТ ЗА ЦРКВЕНО-ПРОСВЕТНЕ И АВТОНОМНЕ ПОТРЕБЕ
СРПСКЕ ПРАВОСЛАВНЕ МИТРОПОЛИЈЕ КАРЛОВАЧКЕ.

СА БЛАГОСЛОВОМ СВЕТОГ СИНОДА.

ВЛАСНИК:

Њ. Светост Српски Патријарх Георгије.

УРЕДНИК:

Протопрезвитер Јован Јеремић.

У Ср. Карловцима у суботу 25. марта 1900.

„Браћа Христова“

библијско-историјска расправа

— Панта С. Бицици. —

(Свршетак.)

Називаху га Облиан, што значи обрана народна и увек се чуло: „То је праведник; то је Облиан, заштита народна“. То потврђује и св. Епифаније говорећи: „Јосифов првенац је Јаков, названи Облиан (што може значити зид или бедем), а који је и праведним прозван те беше Назореј, која реч означава светог. (Haereses cap. 78.).“

Даље говори исти св. Отац, како је само св. Јакову било дозвољено да носи петалон — златну дашчицу са натписом „светиња Господу“ — што је било дозвољено једино првосвештенику јудејском. Но ово последње биће сигурно симболички израз, претворен у факат, јер ми немамо никаква сведочанства, да се таково преимућство буди коме давало. Па ипак није невероватно, да је Јаков као назореј могао бити припуштен, да учествује у неким преимућствима свештеничким. Но било како му драго, све нам то показује, да се сви

савременици св. Јакова односили према њему с неким особитим поштовањем.

На апостолском сабору видимо ми опет св. Јакова, где игра знамениту улогу. На том сабору имало се расправити једно врло важно питање, питање, од чијег је решења зависила судбина хришћ. вере међу језичницима. То је питање било: да ли морају и језичници, који ступе у хришћанство себе подврћи обрезању или не. Не ћемо претерати, ако речемо, да је судбина тога питања била у рукама Јаковљевим и да је од њега зависило његово решење. Он беше председник тога сабора, те се у овој прилици показао на висини, достојној свога порекла, положаја и карактера. Он је увидео, да нема смисла јудејско тражење, да се и језичници обрезују, пошто је за хришћане обвезно само старозаветно морално законодавство а никако и обредно, где се обрезање наређује. Зато је и употребио свој велики уплив, те је тражење неких хришћана из јудеја ради обрезања језичника на апостолском сабору као неумесно одбијено.

Мишљење, да се језичници при при-

мању у хришћанство не обрезају, заступаху на апостолском сабору Павао и Варнава. Против упорног јудејства бори се Павао, некада жестоки инквизитор и гонитељ хришћанства; Павао, онај некадашњи највећи приврженик синедрионов а сада његов најопаснији непријатељ; Павао, који је учествовао у убијству архиђакон Стефана; Павао, сумњиви учитељ језичничких обичаја. Но не заступаше га само Павао него и Варнава, који је, као што многи фарисеји мишљаху и говораху, оскврњен својим опћењем с тим „врагом“. Апостол Петар је додуше у својој души био против обрезања, али по свом колебљивом темпераменту у њему не би могао сталан остати, да уза се не имађаше Јована и Јакова. Стога и можемо с правом рећи, да је св. Јаков својим речима: „*Ἐγὼ ῥαδιὰς ἐξ ἑσθλῶν*“ (Дела Ап. 15. 10.), довршио препирку о томе питању и коначно га решио у корист језичника. Он, праведник, обрана јудејства, свештенички назореј, коме, без обзира на то, што беше хришћанин, беху наклоњени и Јудеји, човек, који је вредио као особито марљив извршилац законске праведности, човек, чијим се именом и авторитетом користише изасланици, који узнемириваху цркву антиохијску својим настојањем, да добију ту цркву за јудејски партикуларизам, човек, чије име ови злоупотребише, да подрију проповед апостола Павла, тај човек је подигао свој моћни глас у корист слободе хришћана из језичника. Он је као глава јерусалимске општине додуше пристајао уз хришћане из јудеја, али се никада не може доказати, да је он био вођа хришћанске јудејствујуће странке, која је била непријатељски расположена према хришћанству из језичника. О томе нас најбоље уверава држање св. Јакова на апостолском сабору у питању о обрезању.

Живот и васпитање св. Јакова беху противви космополитизму. Колико нам је познато, он никада и није излазио после Христовог вазнесења на небо из Јерусалима. Све, што је о спољашњем свету знао, беше оно, што је сазнао опћећи са пасхалним поклоницима, који дођоше из диаспоре. У таквом опћењу није никако могло ослабити,

но је пре ојачати морало чувство Јудеја, које се односило на важност и величину преимућства хришћана из јудеја над онима из језичника. То је без сумње дало повода евионитима, да подметну св. Јакову жестоки антагонизам према учењу ап. Павла, но то је злоупотреба његова имена, јер он, и ако беше хришћанин из јудеја, беше ипак без предрасуда евионитских.

Читав живот св. Јакова је у миру текао. Љубљен и поштован и од хришћана и од Јудеја, живео је он мирно управљајући црквом јерусалимском. Но ипак синедрион није мировао. Он је пратио сваки покрет св. Јакова и размишљао непрестано о томе, како да му главе дође. А имао је рашта и да му жели смрти. Свака реч св. Јакова беше ударац за синедрион а губитак за јудејство, јер је свака реч Праведникова извела по некога из таме јудејске на светлост Христову. На сваку његову реч остављаху Јудеји своју стару веру и пригрлише веру Христову. Из дана у дан нагло је растао број верних у јерусалимској цркви Христовој. Зато је синедрион потајно ровио против св. Јакова и само чекао згодну прилику, да се опрости Праведника. Чим му се прва таква прилика указала, он ју је употребио и Праведника мученичком смрћу живота лишио. О смрти његовој пише Јосиф Флавије ово: „Кад је умро прокуратор Фест, а Албин још на путу био, држао је Анан млађи (првосвештеник јудејски), да је згодно време, скупио је чланове синедриона, пред њих позвао св. Јакова са још неколицином и дао их је као преступнике закона каменовати. Али умеренији чланови и бољи знаоци закона осећаху, да то није добро и пожуреше се пред Албина и представилише му, да Анан без његове приволе није могао на смрт осуђивати. Албин напише Анану жестоко писмо и збаци га“. То се догодило 62. или 63. године.

Јевсевије допуњује то причање Јосифа Флавија по Хегезипу. Он прича о смрти Јаковљевој отприлике овако: Јаков је својим сведочанством привео многе Јудеје у хришћанство и то је обратило особиту пажњу фарисеја и књижевника, чланова синедриона. Они отпратише њему изаслан-

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

ство, да га упитају, каква су то врата, о којима је Христос говорио. (Јов. 10, 7). Он им одговори, да је Христос Спаситељ (Месија) и тим сведочанством обрати многе у хришћанство. После тога послаше му опет изасланство, које, признавајући му, да је Праведник и авторитет, мољаше га, да стане на кров од храма и да увери о том сва колена и језичнике, који се заносе Исусом. Па одмах затим наставља даље овако: Затим књијници и фарисеји тај дан поставише Јакова на кров од храма и викаху му говорећи: „Праведни, коме смо се дужни сви покоравати, реци нам, која су врата Исусова“. Тада им је он својим громким гласом одговорио: „Што ме и опет питате о Исусу сину човечјем? Он седи на небесима с десне стране свемогућега Бога Оца и опет ће доћи на облацима небесним!“ И када многи повероваше и прослављаху Бога за то Јаковљево сведочанство и говораху: „Осана сину Давидову“, тада опет књијници и фарисеји почеше друг другу говорити: „Изненада добисмо таково сведочанство о Исусу; дед, уснимо се горе и бацимо Праведника доле, да се народ поплаши и не узверује му“. Тада повикаше народу: „Ах, ах! И Праведник је заведен“ и одмах почеше испуњавати речи пророка Исаије: „*Уништимо Праведника, јер нам је на терету* (Ис. 3, 10).“ Народ на ове речи успламти и заведена маса тражаше смрти св. Јакова. Фарисеји и књијници почеше уживати у плодовима дела својих. Неколицина се успеше горе на кров и сјурваше Праведника доле, јер мишљаху, да ће павши са такве висине морати умрети. Но то се не догоди. Праведник оста жив и сагнув колена, мољаше се Господу, говорећи: „Молим Те, Господе, опрости им, јер не знају, шта чине!“ Тада говораху друг другу: „Хајде да га камењем убијемо“. И одмах поче каменовање. Но за то време, докле га они камењем бише, један свештеник, син синова Рехавових, о коме сведочи пророк Јеремија, викаше говорећи: „Престаните! Шта радите? Праведник се моли за вас“. Каменовање тада преста. Тада један сукнар, подигнув своје вратило, којим је сушно тукао, спусти га на главу Праведникову.

Тако он плати главом за сведочанство и буде сахрањен на истом месту близу храма мало иза светилишта. Он беше прави сведок и за Јудеје и за Грке, да је Исус Христос обећани Месија.

Тако нам прича Јевсевије о смрти Јакова Праведног, епископа јерусалимског.

По сведочанству Оригенову (с. Celsum 1, 25) основаном на казивању Јосифа Флавија, смрт Јакова Праведног, догодила се не дуго пре војне јудејске, те је таки утисак начинила на Јудеје, да су беде и невоље, које су биле последицом те војне с Римљанима (66. — 70. год.) па и саму војну сматрали казном Божјом за смрт Праведникову. Но у данас познатим рукописима и издањима Флавија тога места нема.

Толико се зна о животу св. Јакова, најстаријег међу „браћом Христовом“. Његов живот и рад беше од огромне користи по цркву Христову у Јерусалиму, у којој је он као предстојник провео скоро двадесет година.

Од њега имамо у новозаветном канону једну посланицу, која носи његово име и упућена је на дванаест јудејских колена, која се налазе у диаспори. Она је написана у времену између 44. и 52. године.

Спомен св. Јакова „брата Господњег“ светкује православна црква 23. октобра.

И ако се о св. Јакову не зна потпуно све, што се односи на живот и рад његов, ипак зна се много више, по о животу и раду осталих рођака Христових.

О Јосији и Симону не знамо ништа, осим њихових имена, као да они нису ни постојали. О Јуди пак знамо само толико, да је написао једну посланицу у новозаветном канону и да је био прејемником свога брата у епископском звању те је доживео до Домицијанова времена. Других података о животу и раду његову није нам Предање оставило.

Тиме завршисмо свој рад на обрађивању питања о „браћи Христовој“. Све оно, што је спадало у обим тога питања размотрено је и расветљено, дабогме онако и онолико, колико нам средства и извори допуштаху и колико знасмо и умесмо. О томе питању борило се још у

најстарије доба хришћ. цркве, а о њему се препиру још и данас, и ако је оно потпуно решено, решено онако, како га прима православна црква, ослањајући се на свештено Предање, које јасно њеном примању у прилог говори. Њено учење не ће моћи оборити нико, јер је оно православно у свакој прилици, па и у овој, што се настојало и овом расправом доказати.

Проповед

О лажу*

Да одбаците, по првоме живљењу, старог човека, који се распада у жељама преварљивим; и да се обновите духом ума својега, и обучете у новог човека, који је саздан по Богу у правди и у светињи истине. За то одбаците лаж, и говорите истину сваки са својим ближњим; јер смо уди један другоме (Ефес. IV. 22—25).

Љубазни моји Хришћани! Ове речи св. апостола Павла опомињу ме, да вас учиним пажљивим на поквареност и изопаченост света, да вам представим неваљалства данашњег света, који се удаљава од истине, па се одао на лаж. И лаж је омилела том свету, па му се и крв претворила, те му је све биће лажљиво, а у превари пливајући.

О, да бих вас очувао, да вас не обузме лаж, примите данашњу поуку моју усрдно; примите поуку моју и уливајте је деци својој, како би их сачували од срамоте и недела...

Одавна се спомиње пословица наша: „ко лаже, тај и краде“. И доиста искуство нам посведочава истину пословице ове, да је онај изгубио образ и поштење, који се не стиди лагати.

Па шта ће бити са овим светом, кад се већ навикосе људи, да једно мисле, а друго говоре? Шта ће бити, кад видиш неразборите и неваљале људе, којима је све једно: *јесте и није*? Шта ће бити и на што ће изићи овакав живот људи, где се речи не држе? Како ли ће се живети у друштву, где се не можеш поуздати на реч ближњег свога?

* Говорена 10. фебруара 1900.

Теби се обраћам, млади Србине, на тебе управљам савет овај: ако ти је мило поштено име, чувај се да не изиђе лаж из уста твојих никада, не покривај истину лажним речима, па ни двомисленим, које би се могле тумачити и овако и онако.

Зар може бити лепше части и хвале, до кад се рече: то је човек искрен и честит; на његову се реч можеш поуздати? Па зар не би и ти зажелело, младићу, да будеш у овом броју људи, те да будеш на радост и дику оцу своме?

Говорећи истину, показујеш доброту своју, врлину своју, која ти доноси части, поверења и љубав друштва, у коме живиш. А како пролази овај, што лаже? Онај, што говори лаж, показује злу намеру; показује да се стиди истину открити, јер би ова била штетна или њему, или другом коме. За то се може рећи, да су оно кукавице и варалице, што скривају умишљаје своје лажљивим речима. Осим тога добро вели пословица наша: *да су лажи кратке ноге*. Па стога зар бива, да се лаж брзо сазна, па онда ето срамоте, на коју наилази лажљивац!

Младићу! Не мој говорити: рекао сам лаж, али је лаж малена; она никоме не шкоди, а одвратиће зло и од мене и од других. Није то тако драги мој: ако си данас рекао малу лаж, сутра ћеш рећи већу, па ћеш се да научиш лагати. Лаж је по себи право зло, а са зла не бива добро; никада не чини зла, да би отуда изишло добро. Ситна лаж води к већој.

Ако си слагао, ценећи да је то добро, тако би могао и други лагати, па ето, како долази друштво у неприлику и погибију, јер се вера и истина потиरे.

Осим лажи речима има лажљивица и другог вида. Има лицемера, и улизица, и варалица. Лицемер се показује побожан, а није; варалица се претвара добрим делима, а улизица или притворан чинити се пријатељем, па хвали и твоје мане.

Чувај се ласкавца, улизице и притворна човека, јер је то варалица, који те лаже донде, док не постигне циљ свој, па ма то било и с највећом штетом твојом, а постигне ли то, он ти окрене леђа, па те и не гледа више...

Молим те, млади Србине, добро разуми речи моје, и немој да их пометеш. Кад ти саветујем да будеш истинит и искрен, хоћу да ти кажем и то, да има прилика, где те искреност не веже, да кажеш истину. Тако веле: „*Ко истину увек гуди, гудалом га по прстима бију!*“ Овако бива: лаже и потвара, који говори што није; чини се невешт, који мучи што зна, а неће да говори.

Лагати и потварати није никада допуштено; али бива, да треба каткад чинити се невештим из дужности, или из уљудности.

Видиш ли разрока, или наказна — кљакава, па му речеш у очи да је такав, и такав, писи искрен, већ глупан.

Некој жени убише јединца, а ти јој брже боље то доставиш, причињаваш јој жалост и тугу, да од јада мре.

Смишљаш чеки користан посао по себе, јавиш ли га суседу, он ухитри и пре тебе лати се твога умишљенога предузећа, па ти преотме добитак, који би заслужио могао... Искреношћу ваља да управља разборитост, а ова нас упућује, да ћутимо и узалуд не говорио, што би шкодило нашој ствари, или браћи нашој, а целом друштву не би хаснило. Али затајиш ли што, чим би се ближњему твом нашкодило, зло радиш.

Кад би знао, да је нас суседа твога бесан, па би прећутао и не би му казао, или кад би видео, да слуга суседа твога краде, па му не би казао, ту би учинио велики грех и огрешио би се против искренности. А још више ваља ти бити искреним, кад би те позвали на суд, да сведочиш, онда си дужан да кажеш истину по души.

Проклет био, ако би криво сведочио, па би учинио, да невин страда, и невино да се казни; проклет био, ако би лажном сведошћом спасао зликовца. Кривац би био ти свему злу, што ће ослобођени зликовац још да почини. И ти љуто грешиш несмислени и неискрени младићу, што разносиш зле гласове, које дознаш о другима. Ти брбљањем распростиреш зле гласове уверења да су истинити, па тиме подваљујеш немир и свађу.

Знај, неваљали сине, кад те сазнаду, да проносиш гласове, да ћете се чувати у друштву као куге.

Реч у ветар изречена изгледа тако, као кад би оборио камен с брда да се ваља, а у бездну, а не знаш куда ће dospети.

Младићу! Настој, да се извештиш у ћутању. Веруј ми, много зна, ко зна ћутати. И свето Писмо вели: *И безуман кад ћути, мисли се да је mudar* (Прич. Солом. XVII. 28). Стога ти велим: чувај уста твоја од лажи; јер тако је написано у светом Писму: *ко чува уста своја и језик свој, чува душу своју од невоља.*

Јеси ли рад да живиш у миру, слушај шта говоре људи и ћути. Тако ћеш набавити мудрости, а не ћеш се огрешити или бар замерити језиком. Тако ћеш се владати по савету мудрога Соломона, који вели: *купиј истину и не продаји ју; купиј мудрост, знање и разум* (Прич. Солом. XXIII. 22).

Јадни су оно људи, што завирују у туђе послове, што се баве, да дознају, шта ко ради, те да би могли ићи по селу, да трубе и да оговарају брата свога.

И кад би ти као тајну поверио, држећи те за пријатеља свога, љуто би се огрешио, кад би на зло употребио поверење, које ти указа пријатељ, па би ишао на то, да разгласиш тајну пријатеља свога.

Ти си издајница и клеветник, што брбљаш оно, што не би требало ни живој души да изусташ.

Али ако би ти се догодило да дознаш неке ствари, које би могле послужити на корист браћи твојој, на корист задрузи или општини, говори слободно, отворено и верно; јер те на то упућује дужност, а дужност ти ваља вршити, као поштен човек и члан друштва.

Доста ти примера дају апостоли, пророци и мученици, у броју којих се налази и данашњи угодник Божји св. свештеномученик Харалампије, који су проповедали истину и држали се увек истине и онда, кад им је ваљало за истину муке трпети и мрети...

О. драги моји! Нека вас руководи у животу овом привременом вечна истина.

Знајте, да се разум мора поводити за

вечном истином. А вечна истина стриже разуму крила, те га потискује путем, којим ће доћи до честитости и части.

Истина и правда иду по некад разним путем, па на послетку ипак се састају. Бог затеже с наградом, јер чека, да искуша праведника, па да му да плату на оном свету.

Истина и правда да вас прати свуда, кудгод ходили, те да би имена ваша сијала као честита на сваком месту. То тражи од вас Српство; то изгледа од вас вечна истина; то заповеда Бог; то иште и света црква од вас.

Тако ћете доказати да желите, да вас са врлине ваше љубе ближњи ваши, јер је то најлепша и најмилија ствар на овоме свету.

А до тога да дођете, шта вам треба? Треба да будете поштени и истинити; да љубите правду и истину; да избегавате лаж.

А шта вам треба радити, да будете поштени? Треба вам знати дужности своје и ове вршити истинито и верно.

О учините радост души мојој, да се рече, да је стадо моје честито и светло.

Господ Бог и благост Његова да буде с вама и да вас умудри у чистоти и истини. Амин.

Григорије А. Николић
парох Иришки.

О узроцима ширења назаренства

СА КОНКРЕТНИМ ПРЕДЛОЗИМА О ПОСТУПКУ ПРОТИВ ИСТОГА.

Расправа Милана Попадића.

(Наставак)

Постоји још један моћан и важан фактор у народу нашем, према коме је народ наш такођер врло поверљив и на кога се угледа, а то је, осим свештенства и учитељства — остала интелигенција наша.

Не може се и не сме се тврдити, да је интелигенција наша уопће побожна. Али као што се свака врлина највише са живим примером изражава; тако би ваљало да и интелигенција наша: побожност, љубав и оданост своју према цркви и лепом Православљу, као и према леним обичајима вере и обредима Цркве наше — и делима својима засведочава. Но у томе баш у народу нашем понајгоре

стојимо. Интелигенција је наша већином похађање св. храма свога за време богослужења напустила. То јасно сведоче празне наше цркве у многим варошима и овим местима где је интелигенција наша у великој мери заступљена. Тако исто и сеоска наша интелигенција, која једино у догицај са нашим простим народом долази; и она у побожности и похађању цркве народу никако добрим примером не претходи. Шта више и у оним чисто српским местима, где су званичници у политичким звањима Срби вере православне, видимо где звања та — односно представници истога — уредују у недељне и празничне дане као и обично; те допуштају да и поједини људи у те дане Богу посвећене теже послове раде. Особито пак многа сеоска политичко-опћинска звања у недељне и празничне дане — и за време службе Божје — наређују кола за довоз: опћинских дрва, цигаља, сена или другога чега томе сличнога; а многи пак чиновници тих звања Срби за време службе Божје са простим људима у крчме на алвалуке заилазе и ту време у недељне и празничне дане проводе; ма да постоји државна наредба (3/15. V. 1858), по којој се: у недељне и празничне дане за време св. богослужења свако уредовање у јавним полит. звањима прекида, а спољашњег ради светковања сваки се промет у исто време обуставља. Дочим пак једном новом наредбом наређује висока влада, да званичници у јавним и политичким областима и уредима имају народу примером претходити, при похађању св. богослужења у све недељне и празничне дане.

Много пута по гдекоји члан наше сеоске интелигенције, да би своју популарност у народу подигао — с обзиром на штедњу — противан је подизању и устројењу нових школа, на чему савесни свештеник и учитељ — у корист душевног напретка народног и просвете његове — живо радити морају.

Многи пак одабранији члан народа нашег уопће, ако шта противу свештеника свога има; то ће га он не само ружити, свештенодејства му у кући својој забранити и углед његов пред народом побијати; него ће се често и на цркву своју окомити, те је никада похађати не ће; шта више често ће и народ од цркве одвраћати. А не могу на ино, а да неспоменем и то, како у журналистици нашој,

WWW.UNILIB.RS
УНИВЕРЗИТЕТСКА
БИБЛИОТЕКА

које је репрезентант интелигенција наша, за ова 2—3 децениума амо читали смо и данас читамо многе такве чланке и дописе у којима се свештенство без обзира на степен и санчина свога извргава: грдњи, руглу и подсмеху; те се мане и погрешке његове, које је свештеник као човек у слабости својој можда и учинио — износе у неким политичким и шaljивим листовима нашим и јавности се предају.

Како пак ове спољашње прилике, у којима народ наш живи врло штетно ушливишу на религиозност у опће, а посебно пак на чувство Православља особито ратарског сталежа нашег; — то држим, да се из напред наведених речи јасно увидети може. А да се пак тим и таквим поступком многих интелигентних чланова народа нашега, на њиви црквено-народног живота нашег, све више и више кукољ назаренски сеје; те да исти спорадично где више где мање — какво је где земљиште — и на површину избија; то ми јасно данас видимо, те то и примерима из свакидашњег живота свога — поткрепити можемо.

Но ни по јада не би било, кад би се ми на томе зауставили, што смо о многим члановима интелигенције наше рекли, те барем за будућност подмлатка њихова бољу наду црпети, и од њега се поуздано надати могли, да ће са жаром душе и пламом срца свога пригрлити цркву своју православну; те да ће уз родољубиве и свесне свештенике и учитеље својски пристати и на томе живо и вољно порадити, да се успавано чувство побожности и Православља у народу нашем пробуди, да се народ наш духовно прибере и до тога тврдог уверења доведе, да је једини спас свију нас у лепој нам вери и цркви православној, која нам и данас чисте и неповређене истине св. Јеванђеља Христова — проповеда. Далеко нека је помисао та, да је сав подмладак интелигенције наше ирелигиозан и неверством окружен. Но ипак колико сам са многим члановима омладине наше у дотицај долазио, њихов живот посматрао и њихове наворе о вери слушао — уверио сам се, да многи од њих: вери, побожности, цркви, догматима вере своје као и лепим обичајима народнима — ни мало пажње не поклањају. Шта више по неки је од њих безверјем и неверством окужен; те исте идеје своје и у самој околини својој распростира. Узмемо ли, да је дотични младић

члан неке ратарске или занатлијске куће, те у друштву исте куће, а уз њих још и другима те идеје своје саопштава, онда колико то на прост народ штетно утецати може — само се по себи разуме. Наравно да те и такве настране појмове о вери, није младић тај никако могао стећи у школи својој, јер у истој видно место веронаука заузима, а и школа је сама по себи васпитач душе; него је те наворе укримчарио он из књига безбожних и јеретичких — већином из стране књижевности — а којих на жалост и у нашој књижевности има; те се као такав није могао одупрети модерном духу данашњем, по коме се многи младић данас веома научним сматра кад пориче биће Божје, на основе вере удара и свештенство своје омаловажава. Ступи ли дакле младић тај — са таквим наворима о вери — и у јавни живот свој; то може ли он бити духовно наоружан, да у првим редовима — заједно са ваљаним свештеницима — брани веру и лепо Православље своје од ма какве најезде непријатељске, а особито од назаренске?!

После свега овога, што смо до сада о предмету овом расправљали, преостаје нам још, да општом и непристраном суду своје подвргнемо сами: социјално-економски као и морални живот ратарског сталежа нашег, те да многе мане, недостатке, штетне обичаје, зле навике и моралне прекршаје у томе животу учимо; што све бива много пута један од главнијих узрока прелажењу народа нашег у назаренство, који узрок отпадници од вере наше најрађе наводе, те тиме и отпадништво своје правдају.

Погледамо ли ми дакле бодрим и пажљивим оком на живот народа нашег у сталежу ратарском; то ће нам одмах у очи упасти велика журба и вредноћа многога ратара при послу и раду његову. Многи од њих заборавља на Бога и душу своју, на недељне и празничне дане, те дању и ноћу ради и сву снагу своју улаже у привреду земну. Од тога и таквога рада треба да је ратар наш потпуно снабдевен са свима животним потребама својима; те да су у пуној мери прибављена сва средства и трошкови за издржавање његово. Но поред свега тога ми ипак непрестано слушамо како се народ наш данас на немаштину и сиротињу тужи, те вели, да су зле и рђаве године, па им се задужује, или пак због нагомиланог дуга неки део

или пак све имање своје продаје и тако се губи и материјално пропада. Нису тако зле и рђаве године, него је народ наш већином — поред лепих и дивних обичаја својих — завео рђаве и штетне обичаје, на које немилице троши и расипа муком стечену зараду своју. Нису данас тако зле и рђаве године, него је много пута рђав начин газдовања у народу нашем, при коме се он често ни мало на рачун не обзира, него се толико пружа колико и не допире снага његова.

Како је то негда милина било погледати и ступити у задружни и побожни дом једнога ратара српског, у који су многе вредне и чуварне руке његове — као оно неуморне пчелице — нанеле сваког добра, блага и тековине! Но са неслоге пуста и данашњег обичаја клетог — по коме данас сваки хоће, да сам газдује — раздели се тај задружни дом српски, те тиме материјална снага његова сасвим малакса, и он пропада. Многи ратар наш са данашње деобе задружног имања свога, које — по маленој количини земље — није ни требало деоби подвргнуто бити — сасвим осиромаша; а по томе остављен самом себи, без икаквог међусобног потпомагања, неупућен и самим делом на рад, рационално газдовање, вредноћу, штедњу и поштен живот — изгуби се или пак и с те стране спаса свога тражи и — по својој уверењу — у назаренству га налази.

Но да и не спомињем свима је нама познато, шта коштају данас уобичајена сватовска весеља српска. Зар се многи од ратара наших, није до дна душе своје растужио, када је при женидби сина свога морао да положи знатну своту у готовом новцу као уцену свадбарине, коју му нови пријатељ његов намеће, и којом га силно глоби. Зар многим од ратара и сиромашних занатлија у данашње доба нису силни свати, при вишедневној частии пијанци, или пак званице при крсном имену, даћи, крштењу и још другим обредима цркве наше, потрошили и разнели толико смока и хране, колико би за дом њихов на дуже времена трајати могло. Још је у данашње доба у народу нашем нарочито код младежи ратарске у највећој мери завладао зли обичај са раскошности и претераности у оделу, и накиту код женских дукатима и шеширима; на што многи сасвим без рачуна и обзира на малену

материјалну снагу своју, троши и у те: телесне, бесплодне и за сталез свој неприкладне ствари, улаже муком стечену своју зараду и саму рођену кућу своју поткрадају само зато, да се кћери и снахе њихове много више, него што би требало красе, много више, него што би се за једну скромну женску ратарску и изискивало. Па где су још други прекомерни и излишни трошкови, које је народ наш својевољно са злих обичаја својих завео, те са њима сам себе оптеретио. Тако ако поједини из народа нашег шта међусобно купују или продају, то се онда много пута по крчмама алвалуци пију, са кога рђавога обичаја шири се пијанство у народу нашем тако, да се поједини тако заборави, да и у св. храм Божији пијан дође. Ако је когод од ратара наших: у болести, злу, или каквој беди невидовној; ту су одмах: зли обичаји народа нашега: врачана, чарања и бојања, на што ратар наш често и последњи новчић свој издаје. (Па где су још вересије, којих се народ наш и у крчми тако радо прихваћа незнајући, да је вересија врло скупа, јер лакше човека на већи трошак примамљује, а много се пута пак и двоструко рачуна). Где су још: свађе, раздори, парнице, неслоге, псовке, бестидне речи, непоштовање старијих и још многа друга зла, која су у народу нашем овладали и с којима се ми на сваком ксраку сусрећамо.

Па кад је то заиста тако, да у друштву нашем има доста зла; то онда није чудо, што једни чланови друштва тога, који су у животу своје делима својима највеће подлоге злу томе давали, осетивши прекор и грижу савести са тих злих дела својих; а други пак из жеље за поправљањем и бољим животом на путу религиозно-моралном и економском — траже средства и начина, да те жеље и тежње своје задовоље; те у заблуди својој иста средства и налазе, у искључивању себе из друштва и заједнице наше, и у прелажењу у назаренство. По томе дакле, јавља се назаренство искључиво у нашем ратарском и занатлијском сталезу као протест противу: саможивости, и неударности на пољу социјално-економских и моралних побуда народних као и свих злих и штетних обичаја, псовке и изговарања бестидних речи и свију других зала, која су у народу нашем маха преотела.

Наравно, да то није ни мало оправдано,

да се због тих горе наведених разлога, а особито пак — што се најчешће наводи — због туђих зала и моралних прекршаја, многи из народа нашега одмеће од лепе вере и цркве своје православне. Али наш прост човек у заблуду својој долази постепено, до пола уверења, да ће својим излучењем из друштва нашега — по схватању његову злога и неваљалога — морално и материјално се препородити; те незнајући и немогући да проникне: притворство, себичност, и лаж већине назаренаца, што се све то врло вешто маском правде и истине скрива — тврдо држи, да ће у назаренству спаса свога наћи и путем правде и истине поћи.

Сад пошто смо у расправи својој узроке појаве назаренства у народу нашем, у главнијим потезима обележили, треба још да изнесемо мисли своје са конкретнима предлозима о поступку противу назаренства.

(Свршиће се.)

О хришћанству и вјери хришћанској.

ЕКСОРТАЦИЈА У ГОРЉОЈ ГИМНАЗИЈИ КАРЛОВАЧКОЈ
27. ФЕБРУАРА 1900.

„Хришћанство је у свијету . . . ; оно је ту највећа, најача, најуниверзалнија појава, што је икада свијет видио; оно мами и боцка дух људски, овај му не може измакнути; свуда се с њиме срета, оно хоће, оно мора објашњепо бити“.*

Непомућеном је оку од сунца јасније; и помућено осјећа свјетлост његову, само му треба скинути ону мрежу, која га покрива, да весело и одано прилегне на њедра оне среће и блаженог стања, што га ведрa вјера пружа и нуди души људској, која само код вјечног и истинитог Бога мирна станка налази. Па ако се одбије од Њега душа наша на њеко вријеме, изгубиће лепоту своју и наружена болешћу предрасуде, сумње и невјерја срушиће се у пропаст вјечну, а и на овом свијету, гдје нам је иначе, да се спремамо за вјечити живот, осјетиће све грозоте празне и пусте душе, осакаћеном или потпуно немоћном постати, да покаже ону моћ, која јој је од Бога и по Богу.

* Види: Apologie des Christenthums von Dr. Franz Hettinger. Freiburg im Breisgau. 1899. Стр. 2. Осим овога дјела узете су за подлогу овој ексортацији проповиједи О. Августина од Монтефелтра, затим етике Ланзенмана, Прунера, Симара и т. д.

Драги ученици! Добро знамо, да вас свакога готово дана салијеће онаки дух, да вам пољуља, наруши или упропасти вјеру вашу, па да вас онда учини изгнаницима раја, бескориснима и опаснима добру и напретку, својима најближима, народу своме и друштву људском. Тај онаки дух говори и учи све оно, што је противно светој нашој вјери, — лако је по томе познати и њега и све слуге његове. Одавно већ започео је он свој посао, а са колико успјеха казаће нам добар поглед на све оно, што нам је вјера хришћанска и хришћанство дало, чиме нас је узвисило и напреднима учинило, да с поносом можемо говорити о тријумфима његовим.

Па крај свега тога чини се, да је и данашњега дана потребно бранити истину хришћанску, макар што данас нема тако очитих противника хришћанству, као што их бијаше у доба Волтерово, али јер слабаши епигони „вијека филозофије“ баш младе врло радо обилазе, жеља нам је, драги ученици, да вас упознамо, а тијем и сачувамо, са свијем оним, чега се они лађају у борби против хришћанства, како би ви и надаље остали благословена дјеца Божја и вијерни чувари вјере своје.

Вјера је основни закон живота нашега, основни услов среће наше. Многи и многи потврдиће ове ријечи, а ипак ће је се клонити, јер је не разумију или је не ће да разумију. Оно пак, чиме оправдавају неповјерење и невјеровање своје лако је одмах и на први мах упознати као неразуман закључак, унапријед скован на лажним претпоставкама.

Прва предрасуда, прва је оптужба против религије, да је она *застарјела*. Смијешна доиста оптужба! Вијек наш кара религију са старине, а овамо га Стари вијек идолопоклоником готово учинио! „Без сумње религија је стара, још како стара; . . . како вијековима незнања и варварства, тако и вјековима знаности и образованости стиже она до Голготе, до крста, на коме је Исус Христос оставио живот свој. И одавље, пратећи промјенљиву судбину народа изабраногa, другим се кораком винe до Мојсија, до Аарона. Путујући онда кроз пећине пророка трећим кораком прође шаторове патријараха све до колијевке свијета, до прародитеља наших и простријевши оvdје своја голубија крила враћа се Оцу, одакле је и дошла.“ Од онога дакле часа, када је Бог

створио човјека ни из чега, када му је дао разум, да Га позна и срце, да Га љуби, поцима већ религија. Старина и јест баш оно, гдје она показује на своје божанско поријекло!

Чују се опет гласови, да се религија *промијенила*, да није она иста, каква у почетку бијаше, да није религија цркве првих вијекова. Разгледати треба само повијест цркве и лако ћемо се увјерити, како је црква, одбијајући многе јеретике, чувала чистоћу вјере, а имајући помоћ и сјећајући се опомене Божанскога оснивача свога. У дисциплини црквеној било је додуше промијена, јер је ту црква имала обзира на потребе времена и људи, — али за то је она и право имала. Та спољашња дисциплина није религија, него само одијело њезино. Разумије се, да је црква, када синови њезини засједоше на пријесто царева, скупоцјеније и сјајније одијело облачила.

Хришћанској вјери признају неки извјесне заслуге, пошто је она донијела свјетлост на земљу, учинила услуге цивилизацији, за које јој друштво благодарно мора бити. Данас пак цивилизација далеко је измакла, вијек наш има своју свјетлост, која може надокнадити помоћ религије.

Судећи по овима и њима налик ријечима, данашња цивилизација одриче се узвишених добара вјере. Она нема ништа друго пред очима него моћ материје и да научи људе, да њу и својства њезина упознаду и у корист своју употребе, заборављајући при томе образовање и напредак и духа човјечјег, не сјећајући се ријечи националнога економа Schöffle-a, да је господарски живот личности нижа сфера, која је вишој сфери среством, којим мора бити оплемењена и проникнута и да ће господарска личност пропасти, када се отуђи моралном и вјерском закону и вишим идејама добра, лијепог и истинитог.

Данашње образовање, које иде за тијем, да осигура само опстанак тијела, донијело је своје плодове: људе није ни мало поправило, великих карактера или мужевних врлина одгојило, нити је добрих обичаја створило; злочина је више готово него прије. Никакво чудо, јер конзеквенца је таког образовања учење, да је човјек животиња и да није дужан одговарати за дјела своја, ма каква ова била, пошто су пошљедицом природних процеса и закона материје!

Код омладине пак најчешће се чује оптужба против религије, да је она противна *наплетку и знаностима*. Прије свега, драги ученици, имајте добро на уму, да ће вам се много неистина дати под именом „напредак“. Мало прије казате ријечи особито се добро под овим именом протурјују. Слушајте сада, колико је истине у њима! О наплетку може бити говора у смислу материјалнога, интелектуалнога и моралнога напретка. Смијешно је и говорити, да се вјера противи материјалноме наплетку, јер гдје и када се она противила телеграфу, железници, гасу и електричном свјетлу? Индустрији исто тако не стаје на пут, јер учи радника да љуби свој посао. Инглези, који су материјално тако напредни, приликом своје велике свјетске изложбе у Лондону године 1851. на највишој купули „кристалне палаче“ метнуше ријечи: „Слава Богу на висини.“

Да ли је пак религија против на духовном наплетку? Ко би то још могао рећи? Та религија и није друго него свјетлост бесконачног! Зар јеванђеље није било прва луча човјечанства? Зар није сам Христос ударио темеље моралноме наплетку, рекавши: „Будите савршени, као што је и Отац ваш небески савршен“? Када би само људи хтјели одазвати се овом позиву, ништа више не би требало, да се небо на земљу спусти!

Није религија противна ни умјетности. Сама би нас Италија о томе увјерила, показавши нам слике, што их је створио Fra Angelico, Perugino, Leonardo de Vinci и многи други; кипове, што их изреза Michelangelo и Canova; величајне композиције Rossini-a; одвела би нас у Рим и показала нам тамо најљепши музеј свијета у Ватикану.

Да ли је религија противна знаности? Сјетите се само, колико ли је великих људи баш она даровала свима гранама знаности, сјетите се имена: Copernicus, Galilei, Volta, Cuvier, Descartes и других. Шта више религија се са правом знаношћу потпуно слаже. Ево неколико примјера; Descartes је тврдио, да су најпозданије истине истине откривења и да се одмах може вјеровати у авторитет Божји. Newton назива библију богодухновеном књигом, која му бијаше свакидашњом лектиром. Ampère опет мисли и тврди, да су сви прави мудраци држали се тога учења, да је религија божанског поријекла.

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

Религија је знаност чувала и његовала. Кроз многе вијекове учитељи и ученици њезини били су једини апостоли знаности и напретка. Црква је образовала и развила опћу наставу; док је стара филозофија купила око себе неколицину одабраних ученика, црква је без разлике положаја све око себе сакупљала. Најстарије школе у Јерусалиму, Антиохији, Александрији на челу су хришћанске наставе. Ту је филозоф Јустин, критичар Ориген, учењак Клименат Александријски, апологет Тертулијан, славни Григорије из Нисе и Григорије из Назијанза, Јован Златоусти, Амвросије, Јероним, Августин и т. д. Кад пак ушљед незгодних прилика пропадоше славне школе хришћанске, налази знаност уточишта у манастирима Италије, Шпаније, Инглеске и других земаља. У вријеме првога ренесанса диже Anselmus филозофију толико, да га Descartes једва пристиже. Баш иницијативом од стране цркве настају универзитети у Болоњи, Ферари, Оксфорду, Кембриџу, Саламанци, Сорбона у Француској о т. д. Copernicus, Kepler, Newton — сви добри хришћани — тумаче тајне астрономије а учење њихово помоћу инфинитног рачунања утврђује Descartes и Leibnitz.

Гдје знаност престаје, вјера наставља. Гдје су учењацима саме загонетке, тамо религија даје тумачење и одговор. Она прима разум ондје, гдје га учењак напушта и освијетливши га све му јаснијим учини, што му прије тавним бјеше. Вјера је знаности оно, што и купула храму, кроз коју улази свјетлост у дом Божји. Не смије се вршак од друге грађе дијелити, нити рушити оно, што је Бог саставио. Вјера добро пази на то јединство чувајући учењак пред падом и лажним корацама, знајући добро, да знанствени напредак никада не ће моћи донијети оне користи, коју би донио био, да је с вјером у свези. Лажна знаност говори додуше о некој тиранији вјере; она је хтјела прекорачити границу и прекорачила ју је. Па шта је онда било? Неколико је корака начинила, па и ти лажни. Она говори човјеку: „Нијеси ти божанског поријекла, лоза твоја равно је од животиње.“ „Твоје мисли и осјећаји твоји пошљедица су кретања материјалних честица.“ Врлини је рекла: „Ти си пусти ријеч,“ — а несрећи: „Ти си закон, јер да тебе није, ко би онда срећу познавао?“ Па шта је дакле постигла така знаност? Постигла

је то, да је човјечанство клонуло и пало под теретом ове тираније!

Таку знаност одбацује религија, али праву и истиниту од свега срца људи. Људи је због ње саме, јер нама она није само тумачење закона и чињеница природних него моћ, неисказана љепота, упута Божја, тумачење дјела Његових. Као што се дивимо санку умјетника, кога је овај бадио на платно или у мрамор урезао, тако се исто у знаности дивимо мислима, плановима и дјелима Творца. Праву знаност љубе Хришћани из љубави према Богу, јер она као таква од Бога долази и к Њему нас опет приводи. „Најузвишенија је сврха знаности у томе, што нас учи Бога љубити.“ „Ја волим знаност, јер ми даје права, да ме се слуша, кад говорим о Богу и религији.“ — рекао је велики Leibnitz. Ми љубимо знаност, јер она добра чини људима потпу мажући њихово морално усавршавање. Дакако, да се она не смије сматрати као искључиво спасоносно средство и помоћ у злу, као и пошљедња сврха тежња човјечјих. Она је само помоћно средство, добро или рђаво, у колико је већ у свези са религијом, јер прекинувши знаност с овом рушевине само и дух помућен оставља. Знаност не треба да сама себи на тај начин у својој добротворној задаћи смета, у којој јој баш религија помаже, која — као што каже Vascon спречава распад знаности.

Религија не стрепи пред модерним знаностима; јер истина истину порећи не може. Због тога баш и дао је Бог човјеку разум, па зар онда да се боји онај свјетлости, који ју је створио? Религија нам додуше даје недокучивих тајана, а има ли и једне знаности без тајана. Апсолутна знаност о свему идеал је само сазнања, који је у Богу остварен, који је једини истина, људскоме духу вјечито недокучива. Хришћанска дакле религија потпуно сазнање у вјечност премјешта, а за њу вјеру захтијева. За нас људе „јасноћа је изнимка, а тајна правило“ — каже Nettinger. У унутрашњости ствари лежи величина, која је изнад свакога разматрања. Ову величину, ову тајну, не осјећамо с тога, јер не мислимо о њој; чим се пак човјек прибере и проматра ону свезу бића, у чијој се бескрајности баченим гледа, осјетиће се онда нападнутим од дубокога некога осјећаја, гдје је упоредо са гордости осјећај ништавила, радост са ужасом. Како ли је малена

онда она филозофија, која о „обичном“ говори и боји се пред свачим, што је изванредно и тајанствено. „Реците ми ипак један систем“, — рече већ Rousseau — „у ком нема *никакве* тајности“.

(Свршиће се)

Одговор брату свештенику Н. С.

на његова питања
из пастирске праксе.

(Свршетак)

Окретања западу, кажете, нема, а тако исто *обилажења у округ*.

Ово је пракса, која заслужује јавни прекор, а пред црквеном власти још и казну. Господо, комоцијом и никако другаче може човек да овако тешко грешити. Не можемо веровати, да је томе криво незнање и непознавање саставних делова крштења, као богослужбеног акта из субјективних и објективних елемената. Та у богословији учила се и данас се учи литургија, а у литургији је јасно описано „*трикратно отречене*“ од дјавола. „Када се одриче оглашени, учи црквено богословље, обраћа се *западу* као месту мрака и таме“... Овака установа датира се, у древним споменицима црквене литературе, са III. веком.¹² *Хиполит* пише: „Qui autem intingitur (catechumano) facie ad occidentem versat dicat ita: abrenuntio tibi satana cum omni pompa tuo“.¹³ У познијим вековима спомиње се поново то дејство код *Григорија Назијазина*,¹⁴ *Кирила Јерусалимског*¹⁵ и др. Овај последњи каже: „Зато, што је место видљиве таме запад, а сатана, као тама, у тами и државу има, ради тога показујете, да, гледајући на запад, одричете се тога тамнога и мрачнога кнеза“. *Симеон Солунски* (XV.) учи: „по свршетку последње молитве (у заклињању) свршује се одречење овако: архијереј *обраћа онога, што се крсти западу*...“¹⁶

То су примиле све православне помесне цркве. Оне то и данас чврсто држе, па за то и *Требник* налаже: *И совлечѣнѣ ѣ ѿ ѿркшѣнѣ крѣщѣмѣ мѣмѣ, ѿбразѣтѣ ѣгѣ сѣѣннѣкѣ на заѣпадѣ*...“¹⁷ Не стојимо другачије и са *обилажењем у округ*.

¹² А. Алмазовъ. Ист. чиноп. крещ. и мвроп. стр. 195.

¹³ Canon. XIX. n. 9. и. 10.; Haneberg, Canones Hieropol. arabic. 1870. p. 75.

¹⁴ Orat. XL. in S. Bakt. Martene „De antiquis ritib“.

Pars. I. pag. 119.

¹⁵ „Catech. mystagog. 1, n. 4.; Твор. Кирил. Јерусал. въ русск. пер. стр. 355.

¹⁶ De Sacram. cap. LXII.

И та установа, као и она прва, има своје значење и разлог да се удружи. *Говор*,¹⁷ на основу излагања *Златоуста* и *Григорија Богослова*, тврди, да је тај акт већ у IV. веку био у употреби. Круг као и светлост код свију народа, на разном степену развитка, служили су природним симолом и изражајем духовне радости.¹⁸ У књизи *архијепископа Венејамина* читамо: „Народ Израилски творио је кругове или хорове после победе и утопљења Фараона у мору, и при томе певао: *поимѣ Гдѣви, славно во прославиша; конѣ, ѣ всѣдника вѣрже въ море*“ (Исх. гл. 15. ст. 21.) Исто тако и овде, погребавши старога човека у водама спасења и уништив окупност непријатеља човечје слободе, свештеник и кум с новопросвећеним творе божански хор и обилазе у округ купељ. То је доказ њиховог духовног весеља. За знак тога, да је постао сином светлости има новопросвећени у рукама запаљену свећу; и за то, што је плод Духа светог радост по примитку тога дара од купељи, сви они радују се обилазећи у округ око ње. Сав тај обред описује *Симеон Солунски* (гл. 67.) овако: *Крштени постао је сином светлости и потпуно неоскврнутим и чистим. Ако је одрастао тада сам држи свећу у славу и за знак божанствене светлости; а ако је младенац то свећу место њега држи кум. Међутим клир пева: Ђлицы во Христа крѣстѣтѣся*, а архијереј радосно узима крштенога за руку, и саставив хор, као да пева и весели се заједно са анђелима, *три пут обилази купељ*, радујући се о духовној матери и о рођеном од ње, силом божанског Духа. Овако се означава овде обилажење у округ, око купељи но оно може имати и друго значење. Круг увек означава вечност. По томе новопросвећени, обилазећи три пут око купељи, хоће да покаже се обећаје служити трипостасноме Богу и веровати у њега вечно, то јест до краја свога живота, и при томе моли у Њега вечнога блаженства“.¹⁹

Овако, дакле, стоје ствари. Обилажење у округ око купељи не смије се изоставити у крштењу. Оно има своје лепо и обележено значење, а крајњи је апсурдум врло сиромашна духа рећи: „*то су калуђери написали, с тога је несмисао*“.

„*Не треба крста при крштењу за то, што је свештеничка рука место крста*“.

¹⁷ Евѣлог. pag. 302.

¹⁸ А. Алмазовъ. Ист. чиноп. крещ. и мвроп. стр. 473.

¹⁹ Новая Скрижалъ. гл. VI. § 22. стр. 361, 3 2.

доста неодређено и ми не можемо на то опширније одговорити. Требало је означити прецизније: да ли у моментима знаменовања знаком крста? Где и на коме месту? Или се то, можда, односи само на присуство освеженог крста од материје? Истина је, да се код знаменовања знаком крста при крштењу употребљава рука свештеничка (без крста) и то се види у Требнику, но истина је и то, да крст при крштењу треба да буде на столу. Ево како нас упућује руско руководство: „Прије крштења треба, да се приреди купељ с водом. На крајевима исте занале се три свеће. Лево од купељи постави се сто, на који свештеник или ђакон положи крст, еванђеље и кутију са потребним стварима за св. крштење и миропомазање“.²⁰ Крстом свршава се отпуст и крст целива новопросвећени, ако је одрасао, па онда после и кум.²¹

Венчање. „Наш прота заклиње младенце и даје им да целивају крст и јеванђеље, у знак, да су истину говорили. Пита вербално ово: „Обећајеш ли ти Н. Н., да ћеш овој Н. Н. остати веран до смрти и у вољи и у невољи?“ Па онда, после одговора, додаје: „да сам праву истину говорио тако ми помогао Бог, часни крст и свето јеванђеље“. Императивно: „пољуби часни крст и јеванђеље!“... То исто има да учини и невеста“.

Видљива страна и знаци тајне брака јесу: 1. усмена изјава и свечано засведочење жениха и невесте пред лицем цркве, (у храму пред људима), да су они драговољно пристали узети се и да ће сачувати супрушку верност до краја живота; 2. свечани благослов тога брачнога савеза преко свештеника, који полаже венце на главу жениха и невесте — изговарајућ у три маха једном па онда другом лицу познате речи: „вѣнчаѣтсѧ“... и т. д. додавши и трократни благослов са кратком молитвом: „Господи Боже наш...“²² Оно под тачком 1. изражава се речима нашега Требника: „вопрошѣтѧ іерей женихѧ глѧ: Ѣмашин ли Ѣмѣкѧ: произволѣніе вѣгбѣ Ѣ непринѣждѣное, Ѣ крѣпкѣю мѣсль, полѣти сѣвѣкѧ вѣ жениѣ, сѣю Ѣмѣкѧ: юже здѣкѧ предѣ тобою видѣши; Ѣ ѡвѣщѣѣтѧ женихѧ, глѧгбѧлѧ:

Ѣмашин чѣтнѣій ѡчѣ. Іерей пѧки: Не ѡвѣщѣѣлѧ ли Ѣси Ѣноѣ невѣстѣкѧ; женихѧ: Не ѡвѣщѣѣлѧ чѣтнѣій ѡчѣ. Ѣ ѡвѣ іерей зрѧ кѣ невѣстѣкѧ, вопрошѣтѧ ю, глѧгбѧлѧ: Ѣмашин ли произволѣніе вѣгбѣ Ѣ непринѣждѣное, Ѣ твѣрдѣю мѣсль, полѣти сѣвѣкѧ вѣ мѣжѧ, сѣю Ѣмѣкѧ: Ѣгбѣже предѣ тобою здѣкѧ видѣши; Ѣ ѡвѣщѣѣтѧ невѣстѧ глѧюци: Ѣмашин чѣтнѣій ѡчѣ. Іерей пѧки: ѡвѣщѣѣлѧ ли Ѣси Ѣноѣ мѣжѧ; Ѣ ѡвѣщѣѣтѧ невѣстѧ: Не ѡвѣщѣѣлѧ честнѣій ѡчѣ“. Друга питања нити су потребна нити их Требник прописује. Овде изражена је и драга и непринуђена воља, као први услов за ступање у брак, као и то, да ће у животу сачувати једно друго верност. Узајамна љубав и верност зајамчена је, зацело, тиме, што се жених и невеста „вису обећали другоме коме лицу“ и што, за знак тога, дају, јавно у цркви, једно другоме руку.

Према томе, брате Н, ваш господин прота нема право, што преко Требника траже и подмеће нека друга питања. Погрешка његова евидентно избија. Питања и заклетву, коју г. прота практикује при венчању, усвојио је он, по свој прилици, још у млађим годинама. Он се и данас држи тога и потпуно је убеђен, да је Требник непотпуан, а оно, што он свршује, сасвим умесно и оправдано. Није тако. Проту је његова погрешна пракса одвела врло далеко, даље него што је сам помисљати мого, одвела га на туђе поље.

У литургији римске цркве читамо ово: „U nas je još običaj, da polažu i zakletvu, držeći tri prsta desne ruke na propelu; da se međusobno ljube, da se uzimaju po naredbi sv. matere crkve, da jedno drugo ne će ostaviti do smrti u nikakvoj potrebi niti nevolji. Na posletku svaki poljubi propelo“.²³ Заклетва при венчању може се наћи и у Требнику *Петра Могила*, али ју црква наша православна није усвојила. Присега та гласи: „**Д Н Н.** вѣрѣ сѣвѣкѧ тебе Н. Н. за жениѣ и ѡвѣщѣѣю тебе вѣ верностѧ и ѡвѣзѧ (а невѣстѧ прибавѣтѧ еце: „и послѣшание“) сѣпрѣжескѣлѧ; а что тебе не отпѣрѣш до смѣрти, такѧ миѣкѧ Господи помѣзи, вѣ Тройцѣкѧ єдинѣій, и всѣкѧ свѣтѣлѣ“. Унијатски ритуали задржали су ту заклетву према

²⁰ Н. Сильченковъ. Прак. Рук. стр. 14.; С. В. Булаковъ. Прак. Рук. стр. 103.

²¹ К. Никольскій. Пособ. къ изуч. уст. Богослуж. прав. цер. стр. 641.

²² Архимандритъ Антоніе. Догм. Богослов. прав. кат. вост. церк. § 325. стр. 248.; Макариј. Прав. догм. Богослов. Т. II. § 235. стр. 483.

²³ Cvjetko Rubetić. Katolička liturgika ili obredoslovlje za srednja učilišta. § 39. стр. 49.

онима латинским, који су печатани за Латине југозападног дела Русије. Заклетва отштампана је у тим ритуалима, не само на језику пољском него и немачком. Ево: „Germanice. Ich N. nehme dich N. mir zum ehelichem Weib und gelobe dir, Lieb, Treu, und ehre, dich auch nicht zu verlassen, bis dass uns der Todt scheidet, so war als mir Gott hele und alle seine lieben Heiligen. — Deinde sponsa dicat: Ich N. nehme N. dich mir zum ehelichen Manne und gelobe dir, Lieb, Treu, und ehre, und gebürlichen Gehorsam, dich auch nicht zu verlassen, bis dass uns der Todt scheidet, so wahr als mir Gott hele, und seine lieben Heiligen. (Rituale Sacrament. стр. 45—46)“.²⁴ Јел те, у Христу брате Н., да је заклетва оца проте у главном, верна копија ове овде?! Да, таке су заклетве својина туђе цркве и ми их у нашем православном чиновноследицању не смијемо употребљавати. За то и каже један учени руски насторалиста: „Ове заклетве није никад било у цркви православној, и по томе, као наследство римско (испор. у ритуал. или треб. лат. о браку: а тако и „о богослуж. запад. цркви“). Т. Сред. стр. 197.), особито у данашње време... присега или заклетва та треба да буде искључена из употребе“.²⁵

На питање ваше, гледе помазивања на јутрењи умоченим стручком у уље, одговарам: вреди оно што у уставу пише: **И** прихѡдитѡ и҃гѡменѡ ко аналѡгїю, и҃ творитѡ два поклѡны, и҃ цѡклѡетѡ и҃кѡнѡ... и҃ по цѡклѡвѡнїи е҃динѡ поклѡнѡ: и҃ взѡмѡ стрѡчїѡ на тѡ о҃устрѡбѡнїи, помазѡетѡ себѡ... сѡбѡмѡ е҃лѡемѡ крѡстѡобрѡзнѡ, на челѡк своѡмѡ: и҃ братїѡ подѡбнѡк цѡклѡютѡ и҃кѡнѡ... и҃гѡменѡ же помазѡетѡ сѡбѡмѡ е҃лѡемѡ іерѡл, и҃ прѡчїю братїю“.²⁶ Ово нека буде мјерилом.

О литији, која иде било ма у које време и са којим циљем ван храма, нисте дужни, да „по старој пракси протиној, идете пред небом на трашке и да кадите намесника или проту“.²⁷ У „Великом типичу“²⁸ речено је на српском језику: „ѡкон кади идући пред свештеником при износу часног крста и плаштанице“, а у једном богословском листу стоји: „црква наша није мишљена, да свештеник, па био он како му драго млад, може бити упућен на службу ѡ-

²⁴ Л. О. Хойнацкіи. Запад. русс. церков. унїа стр. 254.

²⁵ А. О. Хойнацкіи. Прак. руков. для свѡц при совер. св. тавнѡ. Гл. V. Отд. IX. § 64. стр. 36.

²⁶ Василїе Николајевиѡ. стр. 18.; испореди К. Никѡлѡскїи. Посѡб. кѡ изуч. уст. богослуж. прав. црѡв. стр. 90.

ковеску, кад је већ једном са степена ѡконског подигнут на степен свештеника“.²⁷

Даље кажете: „Утопљенику не звоне овде“. Кажу: „не смије се звонити истим звонима, којима се звони на облак“. То је тек предрауда и празноверица, која се педа ничим оправдати, па за то прелазимо преко тога. Звоњење на облак познаје наша црква. То се види из „чїна благословѡнїѡ и҃ ѡсвѡщѡнїѡ Кампаны, сїѡстѡ звѡна“,²⁸ но да се тим звонима не смије утопљенику звонити, тобоже, за то, е би се она оскврнула и изгубила своју пређашњу снагу обране против: **всѡкмѡ вѡтрѡмѡ зѡлнѡмѡ, вѡрѡмѡ же, грѡмѡмѡ, и҃ мѡлнїѡмѡ, и҃ всѡкмѡ врѡднѡмѡ вѡзвѡдїѡмѡ и҃ злѡрѡстѡврѡнѡмѡ вѡзѡдѡхѡмѡ**“ — не верујемо!

„На великом входу мора свештеник изгово, рити реч: „всѡпрѡсѡвѡтѡлѡкїѡшаго“ и т. д. кад ступи на праг северних врата, ни прије ни после. Сваки корак је одмерен“. Није тако. „Велики типич“²⁹ прописује ово: „свештеник стане на крају солеје и окренут народу говори: „всѡпрѡсѡвѡтѡлѡкїѡшаго“ и т. д. Добро би било, да је у г. проте мање педантерије а више воље за изучавање правила црквенога!

Заамвона молитва чита се увек „за“ а не „пред“ амвоном. Томе, зацело, не треба коментара, кад и сама реч „заамвона“ означава место, где се има читати.

Тиме, ето, прошли смо сва питања у вашем гореспоменутом писму. Остаје нам само питање о неком ордену, за којег кажете да је од шапе. О њему не можемо говорити, јер га својим очима нисмо видели, а нити смо читали декрет или сprovedителну какву грамату. Пружите нам јасна сведочанства о томе, јер „голим грлом не може се у јагоде!“

У Бриљаници, на дан св. три Јерарха 1900.
Светозар Грубач, парох.

²⁷ Истина. Год. III. стр. 79.—80.

²⁸ В. Николајевиѡ. Допол. Трѡбникѡ, стр. 121.—129.

²⁹ В. Николајевиѡ. стр. 61.

ПОЗИВ НА ПРЕТПЛАТУ.

Нотално српско православно црквено појање.

У жељи да сваком брату српском свештенику, учитељу, богослову, учитељском приправнику и сваком Србину дадем наше српско појање у некој бар целини, одлучих се, да у корист својих сиромашних ѡака, српских учитељских приправника у Шахрацу штампам плод свога шестогодишњег труда и бележења.

Дело сам ово израдио по свима мени познатим литографисаним издањима већега или мањега обима, што су их карловачки богослови међусобно издавали. Узимао сам ова дела, јер ми изгледа, да су најавтентичнија, најближа оригиналу. Користио сам се и Бољарићем, Корн. Станковић, а за мало појање красном књижицом „Малаја катавасија“ од Т. Остојића. Неке сам ствари по узору на друге и сам стављао у ноте поправљајући их и дотерујући много пута.

Прва ће књига изнети око шест штампаних табак (а 16 страна) у формату календара „Србобран“ а ради се у Загребу у литографском заводу. И Матића, који је својом солидном израдом већ лепа гласа стекао у српском народу.

Друга ће књига изаћи, чим се прва растури, јер се литографише само у 200 примерака. Обим ће јој бити двапут већи, ако не и већи од прве књиге, а садржај: сви празнични и светитељски тропари и кондаци, утврђене стихире, величанија, велики сједални, свјетилини, врмоси и др., изложено календарским редом.

Прва књига стоји само 3 круне, а друга само 5 круна.

Молим сваког брата Србина, да се заузме око растуривања овог дела.

У *Пакрацу*, у Недељу Православља 1900.

Јован Константиновић

професор и катихета у срп. учитељској школи.

ЗВАНИЧНИ ОГЛАСИ.

56. бр./1900. С Т Е Ч А Ј. 26 1—3

Услед одписа високог кр: домобранског мнистарства бр: 18.910/XIV ех 900 из добр. војничке и грађанске закладе Јована и Терезије Остоић рођ. Зазук на получење једног закладног стипендијског места почетком идуће 1900/1 школске године у војничкој академији Бечког новог места, у бечкој техничкој академији (bécstűhellyi Theresia féle vagy a bécsi műszaki) или у речкој мрнарској академији (flumei haditengereszet) овим се расписује стечај.

Проситељи дужни су у молбеници означити у коју од војничких академија мисле ступити за редовног слушаоца. Дали још коју стипендију уживају. Од стране дотичне власти изостављеном сведочбом имају засведочити: дали су им родитељи грађани Аустро Угарске Монархије, сведочбу сталнога пребивања и којој општини припада.

Правилном прописане године и то за оне који мисле у I разред војничке академије, да су 17 година навршили а 20 нису прешли, а који желе у I разред речке мрнарске академије ступити да су 14 година навршили а 16 нису прешли, своје године дужни су засведочити крштеним писмом и породичним исказом, у коме и број чланова породице треба да је означен.

Стање здравља и развитак тела засведочити се има сведочбом изостављеном од ц. и кр. ак-

тивног војничког или домобранског лечника, у којој сведочби има се и то доказати, дали су накаламљене богиње, да ли је вид добар, а висина тела и ширина прсију са бројевима треба тачно да је означена.

Који желе ступити у I разред војничке академије дужни су прикључити сведочбу, да су свршили више реалне или гимназијалне школе, или да ове године свршавају, а који пак мисле у I разред речке мрнарске академије ступити дужни су засведочити, да су доње разреде реалке или гимназије свршили.

Родитељи или старатељи дужни себе обвезати да ће годишњу школарину и остале ситне школске потребе почетком школске године плаћати, тако исто и да ће путни трошак сносити.

Проситељи дужни пријемни испит положити, и од успеха испита зависеће дали се примају за питомца.

У смислу основног писма војничке закладе стипендију ову која годишње 1600 круна износи поред прописани захтева могу искати и поључити само Срби православне вероисповести а првенство имају у првом реду Суботички сродници са завештатељима, у другом реду сродници вап Суботнице у трећем реду суботички синови а напослетку Срби православне вероисповести ма из ког краја Аустро-Угарске монархије. Средства са завештатељима треба се правоваљаном сведочбом засведочити.

Који желе ово стипендијско место поључити нека своје са наведеним сведочбама добро снабдевене молбенице најдуже до 15/28 Априла текуће 1900 године суботичкој српској православној црквеној општини послати не пропуште.

У Суботици 9/22 марта 1900.

Стеван Манојловић.

управитељ добр. Остоићеве закладе.

Бр. Ш. О. 4/31. ех 1900.

28 1—3

С Т Е Ч А Ј.

У смислу решења Сл. енарх. школског одбора од 2. јануара т. г. бр. 1037. ех 1899. и 18. и 19/46. ех 1900. овим се отвара стечај на једно учитељско место у Меленцима. Плата је 1000 круна и 200 круна у име стана, огрев у слами колико је нужно. Дужности су прописане школском уредбом. Рок стечају четири недеље од првог дана уврштења овога стечаја.

Из седнице школског одбора држане у Меленцима 19. марта 1900.

Школски одбор.

Бр. запис. 9. и 58. ех 1900.

С Т Е Ч А Ј

30 1—3

Отвара се стечај на место пароха у *Парти* са платом VI и у *Ченги* са платом III разреда, и на место сист. парох. помоћника у *Ченги* са платом V разреда. — Рок пријављивања 1. (14.) мај 1900.

Енарх. конзисторија вршачка.

СТЕЧАЈ

27 1—4

На српској четвороразредној вероисповедној основној школи у Срп. Св. Петру (торонталска жупанија) изражњено је учитељско место, на које се овим стечај отвара.

Са истим местом скопчана је плата 720 круна из црквене школске благајнице и 240 круна од политичне општине у готовом новцу. Даље 40 круна годишње за пофторну школу и 40 круна за перовођство, ако зато изабрани учитељ са собом буде; осим тога 3 хвата тврди дрва и сламе преко зиме, колико му за грејање његовог стана потребно буде; најпосле 1 круна од свакога укуна, где позван буде.

Изабрани учитељ уживаће стан у нарави, који се састоји: из предсобља, 2 собе, кујне и остале потребне стаје, — и две баште од којих је једна код школе, а друга ван села, с примедбом, да на ову другу он сам порез плаћати има.

Изабрани учитељ имаће све школском уредбом прописане предмете у школи предавати и децу појању учити. Осим тога у дужност ће му спадати при сваком богослужењу редовно у цркву долазити и десну певницу држати. Уз часни пост ускршњи средом и петком на јутрењу и преждосвећењу долазити и појати. У обзир ће се узети само они компетенти, који су Сомборски приправници, а испит су из мађарског положили, међу овима имају првенство они, који се општини лично пријавили буду.

Рок пријаве траје до 1. маја о. г. (по ст. кал.)

Новоизабрани учитељ место заузима почетком идуће школске године т. ј. 15. августа 1900. г. У Срп. Св. Петру 15. (28.) марта 1900. год.

Јова Лацић
школски председник.

Ad K. 135. 185 ex 1890.

СТЕЧАЈ

25 2—3

Расписује се стечај ради сталног понуђења упражњених парохијских места: у Српском Ченеју, парохији IV. плаћеног разреда с наплатом за сада у биру и штџли, и у Карлову с беривимз, која ће се тек после обављеног избора тачно установити.

Молбенице ваља подастрети путем претпостављених власти епархијској консисторији Темишварској у року од шест седмица дана рачунајући од дана првог обнародовања овог стечаја у „Српском Сиону.“

Из седнице епархијске консисторије држане у Темишвару 14. (27.) марта 1900. год.

Никанор
Епископ.

Бр. Е. К. 19. ex 1900.

24 2—3

СТЕЧАЈ.

Расписује се на парохију III. разреда у Старом Селу, у протопрезвитерату петрињском. Рок пријављивању траје до 23. априла 1900. по старом календару.

Из седнице Епархијске Конзисторије, одржане у Плашком, 10/II. 1900.

Михаило
Епископ.

ОГЛАС ДРАЖБЕ

23 2—3

На основу закључка овомесне црквене скупштине као и одобрења сл. епарх. адм. Одбора у Темишвару, овим се расписује јавна усмена дражба на мањак за оправљање цркве, која ће се одржати на дан 11. (24.) априла, т. ј. трећи дан Ускреса после подне у 5 часова у српској вероисповедној школи у Јозенову.

По примљеном прорачуну поједине радње стају и то:

1. зидарска радња:	3234	круне	40	пот.
2. дрводељска „	1298	„	98	„
3. лимарска „	1551	„	80	„

укупно: 6085 круна 18 пот.

Сваки дражбодатељ — пре започете дражбе — дужан ће бити у руке председнику положити 10% јамчевине.

Прорачуни и условија могу се разгледати сваки дан у месној школи.

У Јозенову 21. (24.) марта 1900. год.

Гавра Поповић
перовођа.

Влада Марков
председник.

Бр. Е. К. 20. ex 1900.

СТЕЧАЈ.

22 3—3

Овим се расписује стечај на парохију првог разреда у Ријечи (Fiume).

Рок је пријављивању до 23. априла 1900. по стар. кал.

Из седнице Епарх. Конзисторије, држане у Плашком, дне 10. фебруара 1900.

Михаило
епископ.

Бр. III. O. 4/31. ex 1900.

29 2—3

СТЕЧАЈ.

На основу решења школског одбора од 19. марта т. г. овим се отвара стечај на једно учитељско место у Меленцима. Плата је 800 круна и 200 круна у име станарине. Огрев по потреби у слами. Дужности су школском уредбом прописане. Рок стечају четири недеље од првога уврштења овога стечаја.

Из седнице школског одбора држане у Меленцима 19. марта 1900.

Школски одбор.

„Српски Сион“ излази сваке недеље на целом табуку. Цена му је: За Аустро-Угарску, Босну и Херцеговину на годину 8 круна, на по године 4 круне, а на четврт године 2 круне. За стране земље: на годину 10 круна. Из Србије прима претплату књижара В. Валожића у Београду. Поједини бројеви 20 филпра.